

Råderetskatalog

Danske Funktionærers Boligselskab
Afdeling Kirsebærbakken

Om dine muligheder for at forandre
og forbedre din bolig

Indhold

1.	Introduktion	3
	Lejet men helt dit eget!.....	3
	Forbedringer og forandringer	3
	Udenfor eller indenfor boligen	3
	Hvidevarer er ikke omfattet af råderetten.....	3
	Om installationsretten.....	3
	Hvad du skal gøre?.....	4
2.	Forbedringer	4
	Forbedringer indenfor boligen	4
	Forbedringer udenfor boligen	5
3.	Forandringer.....	6
	Forandringer indenfor boligen	6
	Forandringer udenfor boligen	6
4.	Særligt om skillevægge	8
5.	Økonomisk godtgørelse ved fraflytning	8
	Betingelser:.....	8
	Beregning af godtgørelsen.....	8
	Udbetaling af godtgørelse.....	8
6.	Den kollektive råderet – når afdelingen betaler.....	9
7.	Lovgrundlaget.....	9
8.	Reglernes godkendelse	9

1. Introduktion

Lejet men helt dit eget!

Du har gode muligheder for at ændre din lejebolig, så den passer til netop dine ønsker og behov. Reglerne for at ændre din bolig skal fastsættes af afdelingsmødet i din afdeling og af dit boligselskab.

Forbedringer og forandringer

I reglerne om råderet skelnes der mellem forbedringer og forandringer.

Hvis du laver en forbedring af boligen, så betyder det:

- At du ikke skal føre forholdene tilbage til det oprindelige, når du flytter
- At du vil være berettiget til en økonomisk godtgørelse, hvis du flytter inden for en nærmere bestemt periode

Hvis du laver en forandring af din bolig, så betyder det:

- At der kan blive stillet krav om, at du fører forholdene tilbage til det oprindelige, når du flytter (retableringspligt)
- At du ikke vil være berettiget til økonomisk godtgørelse, når du flytter

Bemærk, at der gælder særlige regler, hvis du ønsker at flytte, fjerne eller opsætte ikke-bærende skille-vægge. Reglerne er nærmere beskrevet i kapitel 4.

Udenfor eller indenfor boligen

I reglerne om råderet skelner man også mellem arbejder, der udføres udenfor og indenfor boligen.

Reglerne for at forandre eller forbedre udenfor boligen (fx i haven) fastsættes af afdelingsmødet. Hvis afdelingsmødet har taget stilling til råderetsarbejder udenfor boligen, men ikke har godkendt, at man fx må opsætte udestuer eller overdække sin hoveddør, så er det ganske enkelt ikke tilladt. Hvis afdelingsmødet slet ikke har taget stilling til råderetsarbejder udenfor boligen, så er det op til boligselskabet at tage stilling til forholdet.

Hvis du ønsker at lave om inde i boligen, så er det dit boligselskab, der skal tage stilling til ansøgningen. Afdelingsmødet i din afdeling kan godt fastsætte nogle retningslinjer, men hvis afdelingsmødet ikke har taget stilling til, om man fx må lave en hems i boligen, så er det op til boligselskabet at tage stilling til forholdet.

Hvidevarer er ikke omfattet af råderetten

Hvis du ønsker at installere fx en vaskemaskine i din bolig, kan du ikke bruge råderettens regler. Du skal i stedet bruge den såkaldte "installationsret". Bruger du installationsretten betyder det, at du selv ejer hvidevarerne og selv skal vedligeholde dem. Når du flytter, skal hvidevarerne fjernes, og der kan blive stillet krav om retablering, hvis du fx har fjernet et køkkenskab for at få plads til en vaskemaskine.

Om installationsretten

Installationsretten giver dig ret til at installere fx vaske- eller opvaskemaskine i din bolig. Boligselskabet kan kun modsætte sig installationen, hvis fx el- eller afløbskapaciteten er for ringe.

Du ejer selv de installationer, som udføres efter disse regler. Du står selv for al vedligeholdelse og du er erstatningsansvarlig for eventuelle skader på ejendommen som følge af installationerne. Der kan derfor

blive stillet krav om, at du tegner de fornødne forsikringer, ligesom der kan blive stillet krav om sikkerhed i form af depositum for betaling af reetableringsomkostningerne ved fraflytning.

Hvad du skal gøre?

Uanset, om du vil forandre eller forbedre din bolig og uanset, om du bruger råderetten eller installationsretten, så skal du anvende følgende fremgangsmåde:

- Du skal skriftlig meddele servicecenteret, hvilke arbejder, du kunne tænke dig at udføre.
- Hvis du ønsker at forandre din bolig eller gøre brug af installationsretten, vil servicecenteret ofte kunne behandle sagen ganske hurtigt og give dig en tilladelse eller et afslag.
- Boligselskabet opkræver et honorar for behandling af råderetssager. Oplysning om honorarets størrelse kan fås ved henvendelse til dit servicecenter
- Du modtager herefter tilladelse eller afslag fra boligselskabet. En tilladelse vil normalt også indeholde en nærmere beskrivelse, af de krav og betingelser, som boligselskabet stiller.
- Arbejderne må ikke sættes i gang, før du har modtaget en tilladelse.

Hvis du ikke har modtaget svar fra boligselskabet indenfor 8 uger (juli måned undtaget), kan du betragte det som en tilladelse til at gennemføre arbejderne.

Uanset, om du ønsker at bruge råderetten eller installationsretten, så skal du **altid** anmelde arbejdet, inden du går i gang. Ellers risikerer du, at du kommer til at betale for retablering ved fraflytning.

2. Forbedringer

I skemaerne nedenfor er der nogle krydser, som beskriver de betingelser, der gælder, hvis du vil forbedre din bolig.

- Kommunen skal godkende denne forbedring. Det er normalt boligselskabet, der sørger for at få de nødvendige godkendelser, men du skal betale eventuelle omkostninger til fx byggetilladelse.
- Den nuværende installation og/eller bygningsdel kan have en værdi, som vil blive modregnet i dine udgifter til forbedringen.
- Forbedringen giver afdelingen øgede udgifter til vedligeholdelse og/eller forsikring. Du skal dække disse udgifter gennem et månedligt tillæg til huslejen eller en forhøjelse af din månedlige husleje.
- Alle forbedringsarbejder giver dig ret til økonomisk godtgørelse når du flytter, men din godtgørelse reduceres år for år. Nogle arbejder afskrives over 10 år, mens andre giver ret til godtgørelse i op til 20 år. I kolonne "D" er afskrivningsperioden angivet.

<u>Forbedringer indenfor boligen</u>	A	B	C	D
Forbedring af køkken efter godkendt standard (kontakt Driftscenteret for nærmere oplysninger)		X	X	10 år
Forbedring af køkken (udenfor standard)		X	X	10 år
Forbedring af badeværelse efter godkendt standard (kontakt Driftscenteret for nærmere oplysninger)		X	X	15 år
Forbedring af badeværelse (udenfor standard)		X	X	10 år

Hvis du ønsker at foretage forbedringer inde i boligen, som ikke er beskrevet ovenfor, så ret skriftlig henvendelse til Driftscenteret.

Forbedringer udenfor boligen	A	B	C	D
<u>Forhave:</u> I <u>nr 4 og 6</u> er det tilladt at udvide den oprindelige fliseterrasse ved hovedindgangen til samlet 3 meter. Udvidelsen kan ske mellem det nærmeste og det fjerneste skel til naboelighedene. Længde, målt ud fra væggen, må højst gøre terrassen 2,30 meter bred. Ved udvidelser skal anvendes samme slags fliser i samme grå farve som de oprindelige fliser. Det er en betingelse for udvidelsen, at fliserne lægges håndværksmæssigt korrekt. Lejligheder beliggende ved trappe op til svalegangen skal tage hensyn til uhindret færdsel op og ned ad trappen, når råderetten udøves.	X			
<u>Baghave:</u> I <u>nr. 4</u> er det tilladt at udvide terrassen mod Kirsebærbakken langs lejligheden, dog med mindst 30cms afstand til begge lejlighedsskel. Udvidelsen målt fra væggen må højst give en samlet bredde på terrassen på 2,50 meter. Ved udvidelsen anvendes samme slags fliser i samme grå farve som de oprindelige fliser. Det er en betingelse for udvidelsen, at den foretages håndværksmæssigt korrekt. Restarealet ud mod Kirsebærbakken er tilsået med græs. Lejeren er ansvarlig for græsslåningen. Manglende pasning betragtes som misligholdelse af lejemålet. I <u>nr. 6</u> er det tilladt at udvide terrassen ud mod det grønne område langs lejligheden, dog med mindst 30 cm's afstand til begge lejlighedsskel. Udvidelsen målt fra væggen må højst give en samlet bredde på 3 meter. Ved udvidelsen anvendes samme slags fliser i samme grå farve som de oprindelige fliser. Det er en betingelse for udvidelsen, at den foretages håndværksmæssigt korrekt.	X			

Hvis du ønsker at foretage forbedringer udenfor boligen, som ikke er beskrevet ovenfor, så stil forslag til afdelingsmødet om ændring af reglerne.

3. **Forandringer**

I skemaerne nedenfor er der nogle krydser, som beskriver de nærmere betingelser, der gælder, hvis du ønsker at forandre noget i eller ved din bolig.

- Hvis du udfører denne forandring, så skal du ikke retablere ved fraflytning.
- Hvis du udfører denne forandring, så skal du retablere ved fraflytning, så lejemålet fremstår i oprindelig stand.
- Der kan stilles krav om indbetaling af et depositum til sikkerhed for betaling af reetableringsudgifterne ved fraflytning.
- Kommunen skal godkende denne forandring. Det er boligselskabet, der sørger for at få de nødvendige godkendelser, men du skal betale eventuelle omkostninger til fx byggetilladelse.

Forandringer indenfor boligen	A	B	C	D
Udskiftning af oprindeligt parketgulv til plankegulv efter Driftscenterets anvisninger	X			
Udlægning af linoleumsgulv i køkken og/eller entré efter Driftscenteret anvisninger		X		
Udskiftning af blandingsbatterier/sanitet til godkendt standard-model (kontakt Driftscenteret for nærmere oplysninger)	X			
Udskiftning af blandingsbatterier/sanitet (udenfor standard). Lejer vedligeholder i lejeperioden.		X	X	
Fjernelse eller opsætning af skillevæg		X	X	

Hvis du ønsker at foretage forandringer indenfor boligen, som ikke er beskrevet ovenfor, så ret skriftlig henvendelse til Driftscenteret.

Forandringer udenfor boligen	A	B	C	D
Maling af altanvægge efter godkendt farvekode	X			
Normal terrænregulering i have efter Driftscenterets anvisninger	X			
<u>Have:</u> <u>I nr.6</u> på den side, der vender væk fra gårdrummet, er det tilladt at plante hæk mellem terrasse/haver. Hækken skal stå i skellet mellem boligerne. Den, der ønsker hæk, og naboen der berøres af den, skal være enige om såvel plantning som vedligeholdelse og pleje. Hækken må højst være 180 cm høj. Dens længde må højst være 3 meter målt ud fra væggen. Der må kun plantes hæk af avnbøg. En ny lejer, der overtager en bolig med hæk mod nabo/naboer, overtager den tidligere lejers forpligtelser i forhold til pleje og vedligehold. Manglende deltagelse i pleje og vedligehold betragtes som misligholdelse af lejemålet. <u>I nr.4</u> på den side, der vender mod Kirsebærbakken, er det tilladt at opsætte mobile, flettede hegn i naturfarve eller sort mellem terrasse/haver. Hegn skal stå i skellet mellem boligerne. Den, der ønsker hegn, og den nabo, der berøres af det, skal være enige om såvel opsætning som vedligehold af hegnet. Hegnet må højst være 1,80 meter højt. Dets længde må højst være 2,50 meter målt ud fra væggen. En ny lejer, der overtager en bolig med hegn mod nabo/naboer, overtager den tidligere lejers forpligtelser i forhold til pleje og vedligehold. Manglende pleje og vedligehold betragtes som misligholdelse af lejemålet. <u>I nr. 4 og 6</u>, der vender mod gårdrummet, er det tilladt at opsætte mobile flettede hegn i naturfarve eller sort. Hegn skal stå i skellet mellem boligerne. Den, der ønsker hegn, og naboen, der berøres af det, skal være enige om såvel opsætning som vedligehold af hegnet. Hegnet må højst være 1,80 meter højt. Dets længde fra væggen må højst være 3 meter. Hegnet kan have 1 side, der delvis lukker for indsyn fra stien- dog højst 1,5 meter bredt. En ny lejer, der overtager en bolig med hegn mod nabo/naboer, overtager den tidligere lejers forpligtelser i forhold til vedligehold.		X*		

Manglende vedligehold betragtes som misligholdelse af lejemålet.				
<u>Forhave:</u> I <u>nr. 2</u>, der har et gårdrum med græsplæne med to større træer omgivet af flisebelagt sti, omfatter det ydre råderum arealet langs lejligheden ind mod gårdrummet minus mindst 30 cm til hver side mod lejlighedsskel. Områdets længde er afstanden mellem lejlighedsskel, og bredden ud ad svarer til træterrassen, der løber langs alle tre bygninger. På terrassen må der stilles plantekrukker eller plantekasser. Det er tilladt at opsætte mobil/ flytbar afskærmning omkring det ydre råderum. Skærmen skal være let, eller flettet naturmateriale i naturfarver eller sort. Skærmen må ikke spærre for flugtvejen fra lejligheden. Skærmen må højst være 1,4 meter høj.		X*		
<u>Baghave i nr. 4:</u> Plantning af løgplanter og lignende er tilladt. Plantning af træer og buske tillades ikke. <u>Baghave i nr. 6:</u> Inden for den højst tilladte længde og bredde på terrassen, må der alternativt plantes mindre buske eller stauder. Buske, hvis rødder søger mod vand og som kan skade rør og fundament, er ikke tilladt. Beplantningen må ikke spærre for flugtvejen fra lejligheden.		X*		
<u>Altan og svalegange:</u> På <u>enderne af svalegangene</u> er det tilladt at opsætte læsejl. Læsejls farve skal være antracitgrå, lys grå eller lys bambus. Læsejl monteres, så de ikke flager i vinden. Altangange er flugtveje, og der må derfor ikke sættes møbler, krukker eller andet, der hæmmer uhindret flugt og redning. Der må opsættes <u>altankasser på altanerne</u>. Altankasser, der hænger ud over kanten, skal være uden hul i bunden, så vanding eller megen regn ikke løber ned til underboen. Altankasser, der er til gene for underboen, hænges ind over kanten. Altankasser skal monteres forsvarligt, så der ikke er risiko for, at de falder ned.		X*		

X* = Reetablering vurderes af Driftscenteret.

Hvis du ønsker at foretage forandringer udenfor boligen, som ikke er beskrevet ovenfor, så stil forslag til afdelingsmødet om ændring af reglerne.

Al vedligeholdelse af forandringer udenfor boligen påhviler den enkelte lejer. Boligselskabet kan kræve forandringerne fjernet/reableret med henvisning til mangelfuld vedligeholdelse.

Se i øvrigt også Husorden og Vedligeholdelsesreglementet for afdeling Kirsebærbacken.

4. Særligt om skillevægge

Som lejer har du ret til at flytte og fjerne ikke-bærende skillevægge og at opsætte skillevægge i sædvanligt omfang i boligen. Ligesom ved andre forandringsarbejder i boligen er det krav, at du anmelder dit arbejde til boligselskabet, inden du går i gang. Læs nærmere om proceduren på side 4. Boligselskabet vil kun kunne afvise dine skillevægsarbejder, hvis de er åbenlyst urimelige eller usædvanlige, eller hvis de strider imod fx bygningsreglementets krav om redningsåbninger, luftskifte i beboelsesrum eller lignende.

Hvis du anmelder arbejderne inden du går i gang, og arbejdet er udført håndværksmæssigt korrekt, kan dit boligselskab ikke stille krav om, at du retablerer ved fraflytning. Skillevægsarbejder betragtes som forandringer, og du er derfor ikke berettiget til økonomisk godtgørelse ved fraflytning. Hvis du ændrer skillevægge i forbindelse med et godkendt forbedringsarbejde, så kan dine udgifter til skillevægsarbejder dog medregnes i forbedringsudgifterne og give ret til efterfølgende godtgørelse.

Hvis ikke du anmelder arbejderne inden du går i gang risikerer du, at du kommer til at betale for retablering ved fraflytning.

5. Økonomisk godtgørelse ved fraflytning

Betingelser:

Hvis du har udført forbedringer af din bolig, har du mulighed for at få økonomisk godtgørelse, når du flytter indenfor afskrivningsperioden. For at få godtgørelse, skal du overholde følgende regler:

- Forbedringsarbejdet skal anmeldes til servicecenteret/Domea.dk og godkendes, inden du går i gang.
- Arbejderne skal være rimelige og hensigtsmæssige. Arbejderne må ikke fratage boligen dens karakter af almen bolig eller dens eventuelle karakter af bolig, der er velegnet for ældre og personer med handicap (spabade og massive granitbordplader kan fx ikke forventes godkendt).
- Der kan ikke ydes godtgørelse for særligt energiforbrugende installationer.
- Godtgørelse kan kun beregnes på baggrund af dokumenterede udgifter til momsregistrerede virksomheder. Du kan ikke få godtgørelse for "værdien af eget arbejde".
- Når arbejderne er udført, skal du udarbejde et foreløbigt byggregnskab, som skal godkendes af Domea. Du kan få en regnskabsblanket hos servicecenteret/Domea.dk.
- Når servicecenteret/Domea.dk har godkendt regnskabet vil der blive udarbejdet et tillæg til din lejekontrakt. Først når du har underskrevet og returneret tillægget, vil du være berettiget til godtgørelse ved fraflytning.

Beregning af godtgørelsen

Godtgørelsen beregnes på baggrund af dine dokumenterede udgifter til forbedringen (byggregnskabet).

Du kan maksimalt få godkendt et godtgørelsesbeløb på kr. 145.017,- for dine forbedringer. Dette gælder uanset, om du udfører én eller flere forbedringer. Du kan få godtgørelse for flere forbedringer i samme bolig, selvom arbejderne ikke er udført samtidig, men den samlede godtgørelse kan aldrig overstige maksimumbeløbet. Det nævnte beløb er opgjort i 2025-niveau og reguleres én gang årligt med udviklingen i Danmarks Statistiks nettoprisindeks.

Ved beregning af godtgørelsesbeløbet vil værdien af den hidtidige installation blive fratrasket. Derudover vil beløbet kunne blive nedsat, hvis de afholdte udgifter udgifterne skønnes at være for høje eller hvis der er modtaget offentlige tilskud til arbejdet.

Derudover er det ikke muligt at få godtgørelse for eget arbejde.

Udbetaling af godtgørelse

Godtgørelsen falder bort efter udløbet af den aftalte afskrivningsperiode. Godtgørelsen falder med lige store månedlige dele i afskrivningsperioden. Hvis afskrivningsperioden fx er 10 år, så falder godtgørelsen med 1/120 pr. måned.

6. Den kollektive råderet – når afdelingen betaler

Afdelingsmødet kan beslutte at give beboerne mulighed for individuelt at forbedre deres boliger efter "den kollektive råderet".

I den kollektive råderet er det afdelingen, der betaler udgifterne til forbedringsarbejderne, og beboeren skal herefter betale et tillæg til huslejen i en nærmere fastsat periode. Ordninger af denne art skal godkendes af afdelingsmødet, af boligselskabets bestyrelse og i visse tilfælde også af kommunen, inden de træder i kraft.

Når afdelingsmødet godkender en ordning for kollektiv råderet, så kan det samtidig besluttes, at de kollektive råderetsarbejder også skal gennemføres i fraflytningslejemål (medmindre arbejdet tidligere er udført i den pågældende bolig). Beslutningen bør fremgå nedenfor for hver enkel ordning for kollektiv råderet.

I din afdeling er der endnu ikke vedtaget råderetsregler.

Yderligere oplysninger om disse ordninger kan fås hos Driftscenteret Nordsjælland.

7. Lovgrundlaget

Reglerne om råderet og installationsret er beskrevet i:

- Lov om leje af almene boliger, kapitel 8
- Bekendtgørelse om drift af almene boliger, kapitel 18
- Lov om almene boliger, § 37b (om kollektiv råderet)

8. Reglernes godkendelse

Regler vedrørende forbedringer udenfor boligen er vedtaget på afdelingsmødet den 5. maj 2025.
Godkendt af organisationsbestyrelsen den. 11. september 2025.